

4326/2737

Az Iskolai Filmintézet diafilm sorozata

30. szám.

A SZÉL MUNKÁJA.

Földrajzi diasorozat: 8.

Készült: 1952. évben.

1. KVARCHOMOK. A libiai sivatag részletét látjuk, mely tiszta kvarchemékből áll. Ezekkel a finom éles és nagyon kemény kvarcszemekkel a szél igen jelentős kőzetkoptató ill. csiszoló munkát végez.

2. SZÉLMARTA FALAK. Az uralkodó szélirányra merőlegesen épült homokkőfalakon jól látszik a szél pusztítása.

3. SZÉLMARTA FALAK. A délarábiai sivatag szélén emelkedő sziklákat hatalmas erővel pusztítja a szél. Egyes helyein mélyen kifujta a lazább anyagot, mely a sziklafalak alján magasan halmozódott fel.

4. KÓGOMBA. A puhább kőzet anyagát gyorsabban hordja el a szél, míg a keményebbek jobban ellenállnak a pusztításnak. A kép kőgombát mutat, melynek elkeskenyedő nyaka lazább anyagból lévén gyorsabban pusztul, mint a keményebb "kalapja".

5. KÓKAPU. A szél okozta pusztulás sokszor egészen fantasztikus formákat eredményez. A bemutatott "kőkapu" is ilyen. Az "oszlopok" keményebb kőanyaga ellenállt a pusztulásnak.

6. KÓBÁLVÁNY. Az elhordott térszin tanujaként magánosan mered a magasba a kőbálvány. Az előbbi képeken még nem volt nehéz képzeletben pótolni a hiányzó kőzetanyagot, mert egy része még helyben feküdt. Itt már igen nagyarányú pusztulás és elhordás maradványát jelzik a bálványok.

7. Jardangok. A kemény sziklafelületeket is megtámadja szél és éles kvarcheméket csapkodva hozzá gömbölyűre csiszolja.

8. INGÓ KŐ. A puhább kőzetanyagot már mind eltávolította a szél. Csak egy keskeny nyak tartja meg labilis helyzetében a felső kemény kőzetdarabot.

9. A BALATON-KÖRNYÉK TANUHEGYEI. A tapolcai medencét régebben teljesen kitöltötték a pannoniai tenger üledékei. Ezek tetejébe ömlött ki, a bazaltláva kerek foltokban. Ezek a bazaltömlések védték meg az alattuk levő homokréteget a szél pusztító hatása ellen. Így emelkednek ki a bazalttal fedett tanuhegyek a medence síkságából, mintegy tanusítva a régi felszín magasságát.

10. Lőszfalak. Az elhordott anyagból szélárnyékos területen tekintélyes-vastagságu portakarók keletkeznek, melyek meredek falakkal állanak meg és válnak el környezetüktől. Vastag lősztakarók épültek fel a jégkorszakok örleményeiből.

11. LŐSZSZAKADÉK. Az előtérben Nagymaros község házai látszanak. Közvetlen mögöttük húzódik balról jobbra a kép felező vonalába a lősztakaró meredek pereme. Hátterben a Börzsöny.

12. LŐSZFAL. A balatonaligai lőszfalat a szél és víz együttes pusztítása barázdálja. A törmeléken akácerdő kapaszkodik meg.

13. LŐSZMÉLYUT. Ha a kocsikerekek feltörik a lőszfelszín növényzetét, a takaró nélkül maradt porózus anyagot gyorsan kifujja a szél. Az ut egyre mélyül a meredek falak között. /Kina/.

14. LŐSZMÉLYUT. Az utak annyira mélyülhetnek, hogy oldalikat függőleges-falu, igen magas lőszfalak kísérik.

15. LŐSZLAKÁSOK. Emberi települések is épülnek a lőszfaluba. Képünk Kina-Sen-hsi tartományából való. A mandarinok palotái mellett a dolgozó tömegek egy részének csak ilyen lakás jutott a feudálkapitalista Kinában. Magyarország egyes vidékein szintén voltak a múltban lőszlakások. /Balaton északkeleti rész/.

16. FUTÓHOMOK. A sivatag homoktömegeit állandóan mozgásba tartja a szél.

17. HOMOKFODROK. A futóhomok felszínén épen olyan fodrok keletkeznek a szél hatására, mint a sima vízfelületen.

18. Homokbucka. A szél tekintélyes homoktömegeket fúj ki a folyók-medréből. A kép a Tanin folyó buckáit mutatja.

19. HOMOKDÜNE; A Tisza balpartját kíséri ez a hatalmas homoksánc Tiszafüred felett. A homokot a mederből fujja ki a szél.

20. BUCKA-BARKÁN. A dűnét az egyirányú szél sem tudja egész hosszában egyforma-sebességgel mozgatni. Így a dűne buckákra darabolódik. A bucka szélirányába fordult lejtője lankás, az elfordult lejtő meredek. A bucka magasságát a mögötte álló ember szemlélteti /Deliblát/.

21. TÖKÉLETES BARKÁN. A teljesen szabadon, egyirányban mozgó futóhomok végleges alakja. Teknősbékaháthoz hasonlít. Félhold alakú kivágása a lehető legmeredekebb lejtőkkel határolt /Deliblát/.

22. SZÉLBARÁZDA. A félig vagy tökéletlenül kötött futóhomok növényzetét feltépheti a szél s a növénytakaró nélkül maradt homokot kifujja helyéről, tekintélyes árkot mélyítve a talajba. Ez a "barázda" /Deliblát/.

23. GARMADA. A szélbarázda végén a kifujt homok "garmadába" halmozódik-s-eltemeti az utjában álló növényzetet /Deliblát/.

24. FÜVEL MEGKÖTÖTT SZÉLBARÁZDA. Az ember igyekszik megállítani a természet erőinek rombolását. Itt az előbbi szélbarázdát látjuk három évvel a megkötés után. A lejtők ellankásodtak. A dus fű megakadályozta a szél további garázdálkodását. Az ember átalakítja a természetet.

25. FUTÓHOMOK NÖVÉNYZETTEL. A puszta természetes növénytakarója, bokrai utját állják a homok haladásának. Az erőviszonyoktól függ, vajjon a homok temeti-e el a bokrokat, vagy azok állítják meg további haladásában /Deliblát/.

26. A BUCKA MEGKÖTÉSE. Az izsáki Bikatorok egyik hatalmas buckájának meredek oldalát az ember telepítette be növényzettel s ezzel megállította utjában.

27. MEGKÖTÖTT HOMOK. A Nyírség futóhomokját már teljesen megkötötte a dolgozó magyar nép szorgalma. Akácok, jegenye alék, dohányültetvények, burgonyaföldek, gyümölcsösök települtek a hajdani sivó homokra.

FELSŐOKTATÁSI JEGYZETELLÁTÓ VÁLLALAT BUDAPEST

Felelős vezető: Heitter Imre

8-2319/30/PE.